

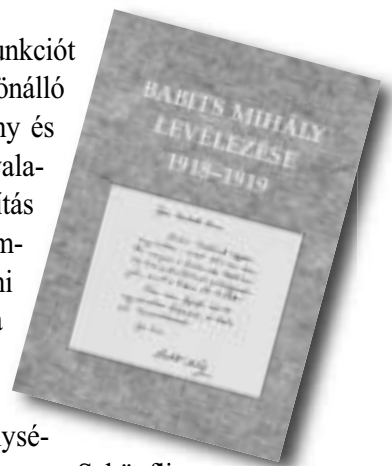
Költői égtájak Babits Mihály levelezése 1918–1919.
Sajtó alá rendezte:
Sipos Lajos,
Argumentum Kiadó,
Bp., 2012.

„Az 1918. február elejétől 1919 szeptemberéig tartó időszak Babits életében is sorsdöntő periódus volt” – írja Sipos Lajos *Babits Mihály levelezése 1918–19* című kötetében (428–429). A majdnem ezer oldalas könyv 1918 januárjától 1919 szeptemberéig publikálja a Babits-levelezés fennmaradt darabjait, s révükön elénk tárja a „sorsdöntő periódus” minden mozzanatát Babits Mihály levelezése kritikai kiadásának immáron nyolcadik köteteként. Különös értéket képvisel irodalmunkban a kiadvány 524, eddig többnyire kiadatlan irodalomtörténeti dokumentuma. Egyrészt eddig feltáratlan, még sehol nem közölt leveleket olvashatunk; másrészt a sajtó alá rendező nem kevés adattal pontosítja azokra a levelekre vonatkozó filológiai ismereteinket is, amelyeket a Kosztolányi-, Juhász Gyula- vagy egyéb (Hatvany Lajos-, Jászi Oszkár-, Szabó Ervin-, Dienes Valéria-) hagyatékok publikált részeiből már ismerhet az olvasó. Mindemellett külön érdekessége a könyvnek, hogy olyan dokumentumokra bukkanhatunk benne (például Hoffmann Edit művészettörténész levele), amelyekről eddig senki sem tudott, még a Cséve Anna–Kelevéz Ágnes–Melczer Tibor–Nemeskéry Erika–Papp Mária szerkesztésében megjelent, egyébként igen precíz adatokat közlő *Babits Mihály kéziratjai és levelezése* című katalógus sem.

Sipos Lajos kötetében a levelek szöveghű közlését a levelek háttérét, homályos vonatkozásait megvilágító jegyzetek és értékes irodalomtörténeti tanulmányok követik. Az irodalomtörténeti dokumentumok filológiai magyarázatát a kötet mellékletében korabeli kéziratok és képek egészítik ki (ezek között találjuk például Márton Ferenc és Boncza Berta Babitsról készített rajzait). A levelek, a hozzájuk társuló precíz jegyzetek, valamint a kísérőtanulmányok részletes bepillantást engednek 1918–1919 történelmi eseményeibe, Babits ezen időszakban megélt napjaiba. Babits a háború ellen tiltakozó szellemi elit képviselőjeként az „etikai abszolútumot” tekintette alapelvének: nem lett tagja a Nemzeti Tanácsnak, Lukács György biztató szavai ellenére nem lépett be a Kommunista Pártba,

semmilyen politikai funkciót nem vállalt. Három önálló verseskötet, egy regény és egy tanulmánykötet, valamint számos műfordítás sikere után az irodalomnak próbálta szentelni minden idejét. Tagja lett a Petőfi Társaságnak, bár irodalomszervező tevékenységét a Kosztolányi, Hatvany, Schöpflin, Karinthy és saját kezdeményezésére újonnan megalakult Vörösmarty Akadémiában próbálta érvényesíteni. Célul tűzték ki a politikamentes nemzeti kultúra ápolását, az 1919. január 27-én elhunyt Ady Endre emlékére és a tehetséges fiatal költők jutalmazására Ady-díjat alapítottak.

1918 februárja és 1919 júliusa között – papírhiányra hivatkozva – a Nyugat megjelenését szüneteltették, s bár Babits 1919 januárjától a lap tényleges szerkesztője lett, műveinek és műfordításainak nagy része nem a Nyugatban, hanem a Pesti Naplóban, az Esztendőben, az Új Időkben, az Életben, az Új Világban, a Magyar Diákban, az Áprilisban és a Vasárnapi Újságban jelent meg. A Nyugat szerkesztőségi tagjai közül Földi Mihállyal került szorosabb kapcsolatba, Osváttal azonban – a köztük lappangó feszültség miatt – nem levelezett. Horvát Henrik és Stefan I. Klein fáradhatatlanul dolgozott lírai és prózai műveinek németországi népszerűsítésén, levelekkel folyamatosan ostromolták az író. Ezen időszakban azonban versei közül csupán a *Danaidák*, prózai írásai közül pedig – bár Klein *A gólyakalifát* is fordította – csak a *Karácsonyi madonna* jelent meg a német sajtóban. Babits – aki ebben az időszakban kezdte el írni *A Timár Virgil fia* című regényét – a magyar irodalom egyik legelismertebb képviselője lett. Számos irodalmi estre hívták: Kolozsvárra, Nagyváradra, Marosvásárhelyre, Pozsonyba, de a fővárosban is részt vett a Zeneakadémia és a Társadalomtudományi Társaság rendezvényein. Mikor Kunfi Zsigmond Berinkey Dénes kormányában átvette a közoktatási tárcát, akkor többek között Babitsot is felkérte egyetemi oktatónak, azt remélve tőle, hogy „az új világ megismerését jobban segítheti” (445). Babits az egyetemen 1919. április 1-jén *Az irodalom elmélete* című előadást és Ady-szemináriumot hirdetett meg.

Mivel óráit bárki hallgathatta, igen nagy volt az érdeklődők száma: Szabó Lőrinc a Műegyetemről Babits kedvéért iratkozott át a Bölcsészettudományi Karra, s az Ady-szemináriumon többször megjelent az özvegy Ady Endréné Boncza Berta is. Az órák látogatása után mindketten felkeresték a költőtanárt Reviczky utcai lakásán. Szabó Lőrinc hívatlanul is bármikor mehetett; Boncza Berta azonban hiába próbálta bizonygatni „kettejük különleges és kivételes voltát, az egymásra találás törvényszerűségét” (466), Babits nem szeretett volna az özvegy „életproblémaiban” osztozni. Ady halálakor részt vett a temetési előkészületekben, a temetési szertartáson búcsúbeszéddel emlékezett egykori költőtársára. Még Ady halála előtt minden bizonnyal megviselte a másik két barát: Szabó Ervin és a szekszárdi gyermekévekből ismert Kovács László váratlan elvesztése is. 1918–19-ben Babits Kosztolányitól eltávolodott; Szabó Lőrincen kívül azonban szorosabb barátságot alakított ki Rédey Tivadarral, Schöpflin Aladárral, Jászi Oszkárral, Dienes Pállal és feleségével, Dienes Valériával, Szilasi Vilmostal, Reményik Sándorral, továbbá egykori tanítványával, Komjáthy Aladárral. Ők voltak a leggyakoribb vendégek Reviczky utcai lakásán, s számos levelet is írtak a költőnek ekkoriban.

1919 júniusában Babits tanári pályafutása véget ért. Kunfi Zsigmondtól kapott egyetemi katedrát a Tanácsköztársaság idején, de annak bukásával – *Az igazi haza. Cikk a Szózatról* című írásában kifejtett hazafogalomra hivatkozva – elvesztette állását. Mindezen eseményekről hiteles tanúbizonyságot adnak a szövegű dokumentumok, a levelek s azok részletes, rendkívül precíz filológiai magyarázatai.

Ha meg akarjuk tudni, hogy 1918–1919-ben miért keresi fel számos hallgató, irodalomtörténész, tanár, szerkesztő, újságíró, költő Babitsot; a sajtó alá rendezett levelek között nagyon sok érdekességet találunk. A dokumentumokból kiderül, hogy milyen viszony fűzte Babitshoz többek között a tanítvány Massányi Margitot; a német-francia szakos Lám Frigyes; az Amerikában élő, színésznőként ismert Grill Lolát; a Pesti Hírlapnál korrektor Lusztig Arnoldot; a református lelkész Göde Lajost; a görögszakos Finály Gábort; a kolozsvári orvostanhallgató Reich Piroskát; a Pester Lloydnál dolgozó Lorsy Ernőt; az iparművész Dékányi Árpádot; a filozófus Révész Gézát; az irodalomtörténész König Györgyöt; az újságíró

Fodor Dezsőt; a Vasárnapi Újságnál dolgozó Hendel Ödönt; a költő-műfordító Zemplényi Árpádot; a Nagyváradnál riporter Tabéry Gézát; az író-újságíró Surányi Miklóst; a kritikus Dóczy Jenőt és az egyetemi hallgató Csoma Máriát. Ugyanakkor az alábbi irodalomtörténeti szempontból fontos kérdésekre is választ kapunk: miért ír Szabó Ervin, a Városi Nyilvános Könyvtár igazgatója Kantról Babitsnak? Riedl Frigyes, a budapesti egyetem professzora hogyan védelmezi Gyulai Pál kritikai gondolkodását, naiv népmesei „phantaziját” egyik levelében? Hogyan fáradozik Stefan I. Klein Babits novelláinak németországi népszerűsítésén? Hogyan próbálja Babitsot meggyőzni Boncza Berta arról, hogy „szébb, jobb és biztosabb” helye nem lehetne másnál? Milyen programokra invitálja Csinszka a költőt? Milyen rajzokat küld a frontról a grafikusként és konstruktivista festőként híressé vált Moholy-Nagy László? Miért keresi fel levelével Emil Isac román költő és műfordító? Milyen cikket kér Supka Géza művészettörténész-muzeológus az Új Világ című folyóiratnak? Kik azok az írók, irodalomtörténészek, akiket Ignó Babits figyelmébe ajánl? Mindezen kérdések csak kiragadott példák abból a gazdag anyagból, amelyekre a Sipos Lajos által sajtó alá rendezett levelek választ adnak. Külön említést érdemel, hogy a kötet tartalmazza Babits első, 1918 májusában Baumgarten Ferencnek küldött írását.

A levelek messzi költői-művészeti égtájakra kalauzolják az olvasót. A dokumentumok mögöttes ismeretanyagából egy sűrű szövésű háló szálait bogozhatjuk: a központi személy Babits, s a körülötte szövődő háló fonalaait íróbarátok, tanítványok, szerkesztők, újságírók, műfordítók szövik, akikkel a költő-tanár 1918–1919 között valamilyen emberiszakmai kapcsolatban volt. Minden egyes levél újszerű információval szolgál a Babits-életműben, az olvasó olyan feltáratlan adatokra bukkan, amelyek közelebb viszik a költő pályájához. A Sipos Lajos munkája nyomán létrejött kiadvány érdekes és izgalmas olvasmány nem csupán a Babits-kutatóknak, hanem mindazok számára, akik tudni szeretnék, hogyan kerül különös események sodrába és politikailag lehetetlen helyzetbe a *Magyar költő kilencszáztizenkilencben*.

Sebők Melinda

Lipcei Könyvvásár, 2013. március 14–17.

A Lipcei Könyvvásár 350 helyszínével, 2600 rendezvényével, évről évre növekvő közönségével **Európa egyik legnagyobb irodalmi eseménye**. A magyar pavilonnal a német könyvszakma, a média és a közönség a már ismert és bevált helyen, de ezúttal a Balassi Intézet berlini Collegium Hungaricum (CHB) által kidolgozott, új vizuális megjelenésben találkozhat.

Rubin Szilárd

Rubin első regénye, a *Csirkejáték* 46 évvel a magyar megjelenés után látott napvilágot németül, és azonnal bestseller lett. A Frankfurter Allgemeine Zeitung egyenesen a XX. század egyik legizgalmasabb szerelmi regényének nevezte. A *Mulatság a farkasveremben* című frissen megjelent bűnügyi regényét a könyvvásár egyik legkedveltebb színhelyén, a Kortárs Művészeti Múzeumban mutatjuk be. Résztvevők: **Jörg Plath** irodalomkritikus, a 2013-as Német Könyvdíj zsűrijének tagja, **Horváth Géza** irodalomtörténész. Felolvas: **Christian Brückner**, Németország egyik legnépszerűbb irodalomközvetítő előadója. A regény a **Rowohlt Kiadónál** jelenik meg **Tankó Tímea** fordításában, akit a Lipcei Könyvvásár fődíjára jelöltek.

Rejtő Jenő

Az elátkozott part című regény német megjelenésének alkalmából interaktív formában elevenednek meg a magyar pavilonban Csülök, Senki Alfonz és Tuskó Hopkins kalandjai. A látogató az infografikát böngészve fedezheti fel, hogy mely regényekben fordulnak elő az egyes karakterek, milyen kapcsolatban állnak egymással. A németországi első Rejtő-könyvbemutató színhelyül a NaTo nevű kulturális központot választottuk, mely a The Guardian című brit napilap szerint Európa egyik legjobb klubja. Rejtőt bemutatja **Márton László** író, akivel **Hans von Trotha**, a Deutschlandfunk országos közszolgálati rádió irodalomkritikusa beszélget. Felolvas: **Ilja Richter** színész.

Szilágyi István

Dosztojevszkij, Hemingway és Faulkner atmoszférája Erdély univerzumába zárva: A *Kő hull apadó kútba* (1975) című regényben a csaknem szociológiai, szociográfiai pontosságú közléseket látomások, beszélgetéstörédek, álmok, víziók, időben távoli tudattartalmak szakítják meg. Szilágyi Istvánt és életművét bemutatja: **Kalász Orsolya** költő, műfordító.

Spiró György

A rendezvény célja, hogy a *Tavaszi tárlat* című regény friss német fordítása alkalmából felhívja a figyelmet a német kiadók számára eddig teljesen ismeretlen Spiró-életműre. A szerzőt bemutatja: **Kalász Orsolya** költő, műfordító.

Fiatal írók Lipcsében

Nagy Ildikó Noémi *Eggyétörve* című kötete a Lipcei Könyvvásárra jelenik meg a Jung & Jung Kiadónál. Plasztikvilág, videóklipek és számítógép, a fiatalok életmódjának mai kellei és helyszínei bukkannak fel, ugyanakkor az önálló személységgé válás örök konfliktusairól olvashatunk.

Nagy-Koppány Zsolt prózaíró és műfordító Erdélyben született, immár tíz éve Budapesten él. Regényei és novellái elsősorban az irodalmi szövegek egymásra hatásának önreflexív, újszerű nyelvi megoldásokat kereső, krónikáiként értelmezhetők. A szerzőket bemutatja: **Jörg Jacobs** irodalomkritikus, együttműködő partnerünk az **Akademie Schloss Solitude**.

A magyar irodalom története

A rangos De Gruyter Kiadónál jelenik meg prof. **Kulcsár-Szabó Ernő** szerkesztésében a 800 oldalas, hiánypótló irodalomtörténet. 1989 óta ez az első tudományos kísérlet német nyelven a magyar irodalom történetének feltérképezésére.

Mzper X, Mzper X! Jelentkezz, jelentkezz!

Mézga család, Vizipók-csodapók, Vuk, a kistróka, a Kockásfülű Nyúl, Pom-Pom kalandjai: a magyar rajzfilmek német szinkronváltozatát nagy sikerrel sugározta a nyugat- és kelet-német televízió a hetvenes-nyolcvanas években. Főként az egykori NDK-ban egy egész generáció nőtt fel **Dargay Attila, Jankovics Marcell, Nepp József, Temesi Miklós** és **Ternovszky Béla** kultikus mesefiguráival. A CHB első ízben hívja meg a vásár közönségét, kicsiket és nagyokat egyaránt, hogy újra találkozzon a klasszikus magyar mesefilmek varázslatos világával.

Best Book Design 2013

A CHB kezdeményezésére a MKKE hosszú évek óta 2012-ben először újra részt vett a *Best Book Design from all over the World* című, a Frankfurter Könyvvásár keretében megrendezett könyvművészeti kiállításon. A bemutatott hat magyar könyv indul a 2013-as lipcei versenyen is. A nemzetközi verseny idén 50 éves, ezért a jubileum kapcsán várhatóan nagyobb médiafigyelem irányul az egyes versenyző kötetekre is.

Évfordulók: Weöres Sándor, Gárdonyi Géza, Konrád György

A magyar pavilon kiállítása keretében Weöres Sándor születésének 100. és Gárdonyi Géza születésének 150. évfordulójára emlékezünk, valamint Konrád György 80. születésnapjához könyvsarokkal gratulálunk.

